

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет сценічного мистецтва
Кафедра майстерності актора

Програма навчальної дисципліни

«МАЙСТЕРНІСТЬ АКТОРА»

Галузь знань - 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність - 026 «Сценічне мистецтво»

Освітньо-професійна програма - «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Харків, 2023

УДК 792.028
М 14

Друкується за рішенням науково-методичної ради
Харківської державної академії культури
(протокол №10 від 20.04.2023 р.)

Рецензенти:

Заслужений працівник культури України, старший викладач кафедри майстерності актора Харківської державної академії культури **Леонід Космін**

Заслужений працівник культури України, старший викладач кафедри майстерності актора та режисури драматичного театру Харківського Національного університету мистецтв ім. І.П.Котляревського **Сергій Бичко**

Укладач:

викладач кафедри майстерності актора **Володимир Гориславець**

М 14 Майстерність актора : програма та навчально-методичні матеріали для бакалаврів 1 курсу спец. 026 «Сценічне мистецтво», освітня програма «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно» факультету сценічного мистецтва / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т сценічного мистецтва, Каф. майстерності актора ; [уклад. В. Гориславець]. — Харків : ХДАК, 2023. — 13 с.

Навчальний курс «Майстерність актора» забезпечує формування теоретичних знань і практичних навичок з виховання майбутніх акторів. Курс розроблено для професійної підготовки акторів. Для викладачів, студентів, аспірантів.

УДК 792.028(073)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.

© В. Гориславець, 2023 р.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 17,5	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Обов'язкова	
Загальна кількість годин: для денної форми навчання – 525	Спеціальність 026 Сценічне мистецтво Освітня програма: Акторське мистецтво драматичного театру і кіно	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Рівень вищої освіти: бакалавр	17 год.	17 год.
		Практичні, семінарські	
		46 год.	61 год.
		Самостійна робота	
		160 год.	190 год.
		Індивідуальні	
		17 год.	17 год.
		Вид контролю: екзамен (1, 2 семестр)	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 63/160

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ідейна і професійна підготовка майбутнього актора драматичного театру і кіно, озброєного знаннями та вміннями, які необхідні для вирішення широкого кола проблем з виховання професійних акторів для драматичних театрів, кіно і телебачення.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність орієнтуватися у предметній області та розумітися на професійній діяльності. ЗК3. Здатність використовувати інформаційні й комунікативні технології. ЗК6. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК10. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК13. Здатність визначати та реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки. ЗК14. Здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості. ЗК15. Здатність приймати нестандартні рішення, вирішувати проблемні ситуації. ЗК16. Здатність к адаптації до нових ситуацій, переоцінці накопиченого досвіду, аналізу своїх можливостей. ЗК17. Здатність працювати в театральному колективі.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК1. Здійснювати акторську діяльність у соціально значимих міжнародних, регіональних, обласних, муніципальних театральних установах, спрямованих на художньо-естетичний розвиток усіх категорій населення. ФК2. Генерувати ідеї та здійснювати інтерпретацію сценічного образу (дійової особи вистави). ФК3. Аналізувати (усно і письмово) сценічний твір. ФК4. Вільно орієнтуватися в напрямках, стилях, жанрах, формах світового й українського сценічного мистецтва. ФК7. Оперувати специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, акторсько-виконавськими) при створенні та презентації сценічного образу. ФК8. Здійснювати вибір художнього твору (з подальшим його аналізом) для показу (демонстрації); визначати спосіб його інтерпретації.

	<p>ФК9. Брати участь у громадських дискусіях стосовно питань з історії сценічного мистецтва, його актуального стану та тенденцій розвитку.</p> <p>ФК10. Оперувати новітніми інформаційними й цифровими технологіями в процесі реалізації художньої ідеї сценічного образу.</p> <p>ФК11. Викладати дисципліни, що пов'язані з майстерністю актора у загальноосвітніх школах, організаціях професійної освіти та додаткової освіти для дітей і молоді.</p>
--	--

<p>Програмні результати навчання (ПРН)</p>	<p>ПРН1. У процесі навчання та професійної діяльності набути концептуальні знання, включаючи певні знання сучасних досягнень в сценічному мистецтві та виробництві;</p> <p>ПРН2. Вміти критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності;</p> <p>ПРН3. Бути здатним реалізовувати державний стандарт і навчальні програми;</p> <p>ПРН5. Вільно володіти основними положеннями теорії майстерності актора та професіональною термінологією.</p> <p>ПРН6. Надавати фахівцям і нефахівцям інформацію, ідеї та власний досвід в галузі професійної діяльності;</p> <p>ПРН7. Ефективно формувати комунікаційну стратегію;</p> <p>ПРН9. Приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах розвитку театрального мистецтва;</p> <p>ПРН10. Вільно застосовувати основні принципи творчого розвитку сценічного мистецтва, намагаючись впливати на соціокультурні зміни;</p> <p>ПРН11. Креативно мислити відповідно до проблематики сценічного мистецтва, генерувати ідеї, бути рішучим у провадженні нових стратегій;</p> <p>ПРН12. Розробляти інноваційні технології в аспекті акторської діяльності, застосовувати їх на практиці, безперервно підвищуючи у цьому власну кваліфікацію;</p> <p>ПРН13. Відповідати за налагодження гармонійних відносин у колективі;</p> <p>ПРН14. Бути здатним вчитися упродовж життя, здатним до подальшого навчання з високим рівнем автономності;</p> <p>ПРН15. Бути відповідальним за професійний розвиток окремих осіб та/або театральних колективів;</p> <p>ПРН16. Бути здатним самостійно виконувати творчі завдання.</p>
---	---

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіти знаннями теорії акторського мистецтва;
- продовження роботи студентом над собою і перші спроби зрозуміти, осмислити і самому здійснити проникнення у внутрішній світ іншої людини;
- оволодіти навичками акторської техніки;
- сформуванати досвід творчої діяльності в театрі та кіно.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна пов'язана з іншими дисциплінами "Сценічна мова", "Комплексна система пластичного виховання актора", "Сучасні театральні школи", «Нові технології роботи актора у театрі та кіно».

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Актор в середовищі існування живої природи

Тема 1. Вступ. Інструктаж студентів з цивільного захисту. Правила поведінки та безпека життєдіяльності під час воєнного стану в Україні.

Тема 2. Місце і роль професії актора драматичного театру та кіно в сучасному світі існування людини

Тема 3. Джерела професії в її історичному розвитку

Розділ 2. Спосіб мислення актора

Тема 4. Очищення свідомості актора

Тема 5. Актор та його природні дані

Розділ 3. Сюжетні імпровізації в середовищі існування

Тема 6. Прості сюжетні імпровізації за існуючими складовими частинами живої флори та фауни. Рефлекторні внутрішні монологи

Тема 7. Складні сюжетні імпровізації за існуючими складовими частинами живої флори та фауни

Тема 8. Перехідний період роботи актора від рефлекторного способу мислення до дослідження способу мислення живої істоти між флорою та фауною, мислячої людини

Тема 9. Складні сюжетні імпровізації в співіснуванні складових елементів флори та фауни і живої мислячої істоти між флорою та фауною, людини

Тема 10. Прості сюжетні імпровізації на теми взаємовідносин живих мислячих істот, людей між собою та існуючої флори і фауни

Тема 11. Складні сюжетні імпровізації на теми взаємовідносин живих мислячих істот, людей між собою та існуючої флори та фауни

Розділ 4. Складні сюжетні імпровізації

Тема 12. Прості сюжетні імпровізації на теми особливостей способу мислення, поведінки, почуттів власного «Я» первісної людини

Тема 13. Складні сюжетні імпровізації на теми особливості способу мислення, поведінки, почуттів власного «Я» первісної людини

Тема 14. Прості сюжетні імпровізації на основі особливостей способу мислення, поведінки, почуттів людей в первісних громадах

Тема 15. Складні сюжетні імпровізації на основі особливостей способу мислення, поведінки, почуттів людей в первісних громадах

Тема 16. Прості та складні сюжетні імпровізації на теми різних історичних епох

Тема 17. Прості та складні сюжетні імпровізації на основі способу мислення, поведінки, почуттів людей реального середовища існування сьогодення

Тема 18. Прості та складні сюжетні імпровізації різних видів та жанрів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		пр	ла б	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7
1 семестр						
Розділ 1. Актор в середовищі існування живої природи						
Тема 1. Вступ. Інструктаж студентів з цивільного захисту. Правила поведінки та безпека життєдіяльності під час воєнного стану в Україні.	1	1				
Тема 2. Місце і роль професії актора драматичного театру та кіно в сучасному світі існування людини	1	1				
Тема 3. Джерела професії в її історичному розвитку	1	1				
Розділ 2. Спосіб мислення актора						
Тема 4. Очищення свідомості актора	28	1	5		2	20
Тема 5. Актор та його природні дані	28	1	5		2	20
Розділ 3. Сюжетні імпровізації в середовищі існування						
Тема 6. Прості сюжетні імпровізації за існуючими складовими частинами живої флори та фауни. Рефлекторні внутрішні монологи	29	2	5		2	20
Тема 7. Складні сюжетні імпровізації за існуючими складовими частинами живої флори та фауни	31	2	7		2	20
Тема 8. Перехідний період роботи актора від рефлекторного способу мислення до дослідження способу мислення живої істоти між флорою та фауною, мислячої людини	29	2	5		2	20
Тема 9. Складні сюжетні імпровізації в співіснуванні складових елементів флори та фауни і живої мислячої істоти між флорою та фауною, людини	31	2	7		2	20
Тема 10. Прості сюжетні імпровізації на теми взаємовідносин живих мислячих істот, людей між собою та існуючої флори і фауни	29	2	5		2	20

Тема 11. Складні сюжетні імпровізації на теми взаємовідносин живих мислячих істот, людей між собою та існуючої флори та фауни	32	2	7		3	20
Разом за 1 семестр	240	17	46		17	160
2 семестр						
Розділ 4. Складні сюжетні імпровізації						
Тема 12. Прості сюжетні імпровізації на теми особливостей способу мислення, поведінки, почуттів власного «Я» первісної людини	37	2	8		2	25
Тема 13. Складні сюжетні імпровізації на теми особливості способу мислення, поведінки, почуттів власного «Я» первісної людини	37	2	8		2	25
Тема 14. Прості сюжетні імпровізації на основі особливостей способу мислення, поведінки, почуттів людей в первісних громадах	36	2	7		2	25
Тема 15. Складні сюжетні імпровізації на основі особливостей способу мислення, поведінки, почуттів людей в первісних громадах	38	3	8		2	25
Тема 16. Прості та складні сюжетні імпровізації на теми різних історичних епох	44	2	10		2	30
Тема 17. Прості та складні сюжетні імпровізації на основі способу мислення, поведінки, почуттів людей реального середовища існування сьогодення	46	3	10		3	30
Тема 18. Прості та складні сюжетні імпровізації різних видів та жанрів.	47	3	10		4	30
Разом за 2 семестр	285	17	61		17	190
Усього за рік	525	34	107		34	350

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1-й семестр		
1	Сценічна увага	3
2	Сценічна або м'язова свобода	3
3	Сценічна уява та фантазія	3
4	Сценічна дія	4
5	«Я» в запропонованих обставинах	5
6	Внутрішній монолог	4
7	Вправи тварини	4
8	Вправи предмети	4
9	Колективні вправи	4
10	Групові сюжетні імпровізації	4
11	Циркові вправи	3
12	Відбір вправ для практичного показу	5

2-й семестр		
13	Робота з літературно-художнім джерелом	4
14	Критерії пізнання власного «я»	5
15	Емоційно-енергетичні тренінги	5
16	Внутрішній монолог персонажу	5
17	Опанування внутрішніми монологами власного «я»	5
18	Поняття «середовище існування»	5
19	Біографія персонажу	5
20	Дієвий аналіз ролі	6
21	Поняття проблеми персонажу	5
22	Співставлення головної проблеми персонажу с проблемами сучасності	4
23	Сюжетні імпровізації на основі літературно-художнього джерела	6
24	Перехід від власного «Я» до «Я» іншої людини	6
	Усього за рік	107

5. Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1-й семестр		
1	Засвоєння структурних елементів сценічної уваги	2
2	Кола уваги, увага внутрішня та зовнішня	2
3	М'язова свобода	3
4	Сценічна уява та фантазія	3
5	Перші ритуальні дієства	1
6	Театри Стародавніх Греції та Риму	1
7	Арабські та східні театри	1
8	Ритуальні дієства Майя та ацтеків	1
9	Японські театри Но та Кабукі	1
10	Західно-Європейський театр	1
11	Театр корифеїв	1
2-й семестр		
12	Прості сюжетні імпровізації; - 2 год.	2
13	Робота з літературно-художнім джерелом; - 1 год.	1
14	Спосіб мислення персонажу; - 2 год.	2
15	Проблема персонажу та співставлення її з проблемами сучасності. – 1 год.	1
16	Вправи «Я» в запропонованих обставинах;	2
17	Складні сюжетні імпровізації;	3
18	Тіло та голос актора;	3
19	Спосіб мислення та існування сучасного актора.	3
	Усього за рік	34

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-й семестр		
1	Засвоєння комплексу емоційно-енергетичних тренінгів очищення свідомості власного «Я» актора.	16
2	Засвоєння елементів тренінгу техніки і технології роботи актора під час відтворення власним “Я” існуючих складових частин живої флори та фауни.	16
3	Засвоєння елементів тренінгу техніки та технології роботи актора під час створення простих сюжетних імпровізацій за існуючими складовими частинами живої флори та фауни.	16
4	Засвоєння елементів тренінгу техніки і технології роботи актора під час створення складних сюжетних імпровізацій за існуючими складовими частинами живої флори та фауни.	17
5	Природа існування в циркових вправах. Відпрацювання елементів техніки та технології роботи актора	16
6	Техніка і технологія роботи актора в правах предмети.	17
7	Відпрацювання елементів тренінгу роботи актора в колективних вправах флори і фауни.	15
8	Засвоєння елементів сценічної дії	15
9	Подія на сцені	15
10	Елементи та складові частини сценічного етюд	17
Разом		160
2-й семестр		
11	Засвоєння елементів техніки та технології роботи актора над літературно-художніми джерелами	5
12	Вивчення та аналіз біографії персонажу	5
13	Опанування способу мислення іншої людини	5
14	Напрацювання внутрішніх монологів	6
15	Словесна дія персонажу	30
16	Характер персонажу	25
17	Перехід від власного «Я» до «Я» іншої людини	28
18	Взаємодія на сцені	28
19	Імпровізації поза межами сюжету	30
20	Сюжетні імпровізації	28
Разом		190
Усього за рік		350

7. Форми поточного та підсумкового контролю. Методи навчання

Методи навчання: метод проблемного викладу матеріалу, практичні методи (вправи, тренінги, етюдний метод), наочні методи (ілюстрування, показ).

Форми контролю

- усне опитування;
- практичні завдання;
- перевірка завдання самостійної роботи;
- поточний перегляд.

8. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала нарахувань балів за основні форми навчальної діяльності:

відвідування заняття (пара) — 1 бал

опитування – 5 балів

практичні завдання - 5 балів

контрольні заняття – 10 балів

підсумковий контроль (практичний показ, екзамен) – 50 балів

1 семестр

Розділ 1, 2, 3											Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	50	100
2	3	3	5	5	5	5	5	5	6	6		

2 семестр

Розділ 4							Екзамен	Сума
T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (КНМЗД): робоча програма, конспект лекцій, навчально-методичні матеріали для індивідуальних занять та самостійної роботи здобувачів, ілюстративні матеріали, відеозаписи, інформаційні ресурси.

10. Рекомендована література Основна

1. Антонович Д. Триста років українського театру, 1619-1919.- Львів, 2001
2. Барнич М. Майстерність актора: техніка "обману": навч. посіб. з майстерності актора (лекції та практ. заняття) – Київ: Ліра-К, 2016
3. Бобошко Ю. М. Режисер Лесь Курбас. Київ : Мистецтво, 1987. 187 с.
4. Бобошко Ю. М. Сьогодення українського театру / Ю. М. Бобошко – К.: Знання, 1971. – 45 с.
5. Борис, Ігор. Таїнство творіння актора та режисера [Текст] : науково-дослідницька монографія / Ігор Борис. – Харків : Друкарня Мадрид, 2020. – 224 с.
6. Брехт Б. Про мистецтво театру : збірка. Київ : Мистецтво. 1977. 244 с.
7. Брокетт О. Г. Історія театру : [посібник]. – Львів : Літопис, 2014
8. Брук Пітер. Жодних секретів. Думки про акторську майстерність і театр / Перекл. з англ. Я. Винницької та О. Матвієнко, післямова Б. Козака. – Львів, 2005.
9. Веселовська Г. І. Сучасне театральне мистецтво : навч. посібник – К.: НАКККіМ, 2014
10. Гротовський Є. Театр. Ритуал. Перфомер. / Є. Гротовський. – Львів: Факел, 1999. – 185 с.
11. Історія українського театру. У 3 т. / Л. Барабан та ін. ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. Київ, 2009. 876 с.
12. Кисіль О.Г. Український театр: дослідження. – К.: Мистецтво, 1968
13. Клековкін О. Ю. Містерія у генезі театральних форм і сценічних жанрів : навч. посібник. – К. : КДІТМ ім. І.К. Карпенка-Карого, 2001
14. Коломієць Р. Театр Саксаганського і Карпенко-Карого. Київ : Мистецтво, 1984. 100 с.
15. Корифеї українського театру: Збірник / Упоряд., вступ., приміт. І. О. Волошина. – К.: Мистецтво, 1982. – 309 с.

16. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ : Факт, 1998. 469 с.
17. Красильникова О. В. Історія українського театру ХХ сторіччя : монографія. Київ : Либідь, 1999. 208 с.
18. Крег Г. Про мистецтво театру. Київ : Мистецтво, 1974. 320 с.
19. Курбас Л. Філософія театру / Л. Курбас; упоряд. М. Лабінський; [ред. М. Москаленко]. Київ : Основи, 2001. 917 с.
20. Наконечна О. Детермінанти створення і втілення сценічного образу в театральному мистецтві: монограф. / О. Наконечна. – Одеса: Астропринт, 2006. – 248 с.
21. Паві П. Словник театру. Львів, 2006. - 640 с.
22. Садовський І. К. Мої театральні згадки. – К., 1956
23. уклад. І. О. Борис. Шлях до професії актора театру та кіно (відповідно до вимог ЕСТS): навч.-метод. посіб. з навч. дисципліни "Майстерність актора" для студ. 1-4 курсів спец. "Актор драм. театру та кіно". Х. : ХДАК, 2012

Допоміжна

1. Гринишина М. Театральна культура рубежу ХІХ–ХХ століть : Реалізм. Дискурс / Ін-т проблем сучас. мистецтва НАМ України. Київ : Фенікс, 2013. 344 с.
2. Єрмакова Н. Березільська культура : історія, досвід / Ін-т екран. мистецтва Нац. акад. мистецтв України. Київ : Фенікс, 2012. 512 с.
3. Коломієць Р. Г. Традиції, канони і новації українського театру. Початок ХІХ – початок ХХ ст. / Ростислав Григорович Коломієць; Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України. – К.: Інтертехнологія, 2008 – 135 с.
4. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз). – К. : Факт, 2000.160 с.
5. Миленська Г. Д. Історія зарубіжного театру (від Античності до Просвітництва: [навч. посібник]. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007
6. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття : Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва. Київ : Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
7. Проскураков В. Архітектура українського театру. Простір і дія. – Львів : Вид-во нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2001
8. Український театр ХХ століття : антологія вистав / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва ; за заг. ред. М. Гринишиної. Київ : Фенікс, 2012. 963 с.
9. Черкашин Р. О., Фоміна Ю. Г. Ми – березильці: театральні спогади-роздуми / Роман Олексійович Черкашин, Юлія Гаврилівна Фоміна.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури <http://lib-hdak.in.ua/>
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека <http://mtlib.org.ua/>
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка <https://korolenko.kharkov.com/>

Навчальне видання

Програма навчальної дисципліни

«МАЙСТЕРНІСТЬ АКТОРА»

для студентів спеціальності _026 «Сценічне мистецтво»

ОПП «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Укладач:

Володимир Гориславець

Друкується в авторській редакції

ХДАК, 61057, Харків – 57, Бурсацький узвіз, 4